

« zurück blättern vor »

SZACUNEK subst. m., ab 1401; auch *szacunek*. **1)** ‘Geldwert einer Sache, Preis’ – ‘wartość przedmiotu wyrażona w pieniądzech, cena’: (1401) 1960 KsZPozn nr 632, STP *Pendet terminus inter Nocolaum... et Jarochnam... pro octoginta sexagenas taxacionis vgl. szaczunku*. o 1610 Skar. 256 *A prawo o szaczunku krwi ludzkiej jaką ma sprawiedliwość? Boskie tak mówi: “Bracie zapłaty nie macie od tego, który się krwią ludzką zmazał; zaraz sam umrzeć ma”*. o (1691) 1907 Pot.Ogr.Fr.1 57 *Szacunek ta moneta wyższy ma, niż w Krymie*. o 1775–1806 Teat. 10 15, L *Wszyscy tem samopał chwałę, powiadaią, że i szaczunku nie ma*. o (1899) o.J. Święt.A.Dram. 108, DOR *Jeśli ci dziedzic odejść nie pozwoli, to mu się [cie] wydrę lub ukradnę i w sądzie szacunek twojej głowę zapłacę*. o [LBel.] 1914 Korzon Handl. 254, DOR *Obfitość złota, przyrost ludności i podwyższenie szaczunku ziemi stwierdzały powszechny wzrost dobrobytu*. – STP, L, SWIL, SW, DOR (przestarz.). **2)** ‘Festsetzung des materiellen Wertes von etw., Beurteilung, Einschätzung, Verauschlagung’ – ‘określenie wartości materialnej czegoś, szacowanie, wycena’: 1436 AGZ XII 11, STP *Quinque sexagenas ultra tredecem idem Martinus schaczunkem equis, bobus, quo potest, ad festa Martini premissa debet dare*. o 1540 LibLeg 11/98, SPXVI *tęgo wfchitkyego schaczunk yako 50 flotich*. o 1543 ComCrac 18v, SPXVI *faczunki pieniężne ktore o krzywdy abo o fkony na pozwiech kładą [...]*. o 1595 PowodPr 82, SPXVI *kupcy [...] niechby według s[prawiedliwego] a zno[fnego] szaczunku kupi fwoich / pomoc dawali*. o 1641 OpalKListy 360, SP17 *Kozuch Soboli przyjmuję, ale według szaczunku peritorum [...] kufnirza Poznańskiego*. o 1694 SobTDzien 12v, SP17 *wychodzą Dyamenty barzo piękne y wielkiego szaczunku*. o (1853) 1953 Krasz.Jabl. II 141, DOR *Potrzeba było [...] przyjąć na siebie koszty nabycia i opłaty stemplowe, znacznie szaczunkiem dóbr przesadzonym podniesione*. o 1954 Głos Wielkopol. 270, DOR *Według wstępnych szaczunków plony czterech podstawowych zbóż kształtują się wyżej niż w roku ubiegłym*. – STP, SPXVI, CN, TR, L, SWIL, SW, DOR. **3)** ‘Abgabe, Steuer’ – ‘danina, podatek’: (1531) 1973 Cervus 58v *Taxa fszacunek*. o 1564 Mącz 122d, SPXVI *Collatus [...] Dánie / szacunek / álbo złożenie pieniędzy ná co*. o 1564 Mącz 349c, SPXVI *Reges aerarii, Szácownicy álbo poborcy cy którzy fzacunki vstawiáją y odbieráją*. o 1588 Calep 1084b, SPXVI *Tributarius – Ten ktori winien wifzemu [lege: wyszemu] fszacunek dac*. o [LBel.] (1661) 1960 Merk.Pol. 150 *jest to szacunek z dawna postanowiony, jak wiele z każdej majętności kto płacić ma do skarbu na miesiąc*. o [arch.] †1896 Paw., SW *Podatek od domów miejskich nosił nazwę S[zacunek], co niekiedy niewłaściwie nazywano szosem*. – SPXVI, MĄCZ, TR, L, SWIL (prze.), SW (stp.). **4)** ‘Beurteilung’

– ‘ocena’: (1540) 1973 Cervus 278 *Estimatio rei... szacunek*. o 1564 GrzegRóżn A3, SPXVI *pamiętając na on ofstáteczny szacunek / kthory o wzythkich ma być*. o 1566 BiałKat 228v, SPXVI *przyzedł złości ludzkich ftáteczny szacunek y uznánie*. o [LBel.] 1588 Calep 37c, SPXVI *AEstimatio – szacunek*. – nur SPXVI. **5)** ‘Kritik, Anschwärzung’ – ‘krytyka, oczernianie’: 1560 RejWiz 2, SPXVI *wzetedcznych szacunki ná stronę odłóżyć*. o 1568 RejZwierc 160v, SPXVI *Zbyt prace / biegánia / á nábyt [...] ludzkich szacunków á przymowek*. o 1583 CzechEp 71, SPXVI *Infze tákie y owákíe przymowki / szacunki / wfczypki [...]*. o [LBel.] (1620) 1623–1628 Birk. Dom. 144, L *Bardzo przez takie szacunki, obmowiśka, łaiania, obrażana bywa miłość*. – SPXVI, L, SWIL (fig. prze.), SW (stp.). **6)** ‘Hochachtung, Wertschätzung, guter Leumund’ – ‘poważanie, poszanowanie, dobre imię’: 1606 Jurk.Lech 256 *Wiek dzisiejszy, z płóczliwą wszech rzeczy postácią, / W smutnej chodzi żáłobie, grániczną potácią / Wątpliwe szczęście widząc, w przeciwnym szacunku, / Budzi do wspomóżenia i twego ráttunku*. o 1670 PotWoj 60, SP17 *Nie takiey teź ten kleymot szlachectwa był wagi Poki miał fwoy szacunek za krwawe odwagi*. o 1733 LeszczGłos 13, SP17 *y tak rozum godźien szacunku przy poczciwości, kiedy íef bez fałszu y chytrości*. o (1895) 1949 Żer.Opow. II 101, DOR *Otaczano ją szacunkiem, przywiązywano szczególną wagę do jej słów*. o (1937) 1948 Goj.Rajs. II 42, DOR *Miała przed sobą kobietę godną najwyższego szacunku za długoletnią działalność pedagogiczną i wychowawczą*. – L, SWIL (fig.), SW, DOR. **Var:** *szacunek* subst. m., 1540 LibLeg, SPXVI – SPXVI, MAČZ, CN, TR, L, SWIL, SW, DOR; *szacunek* subst. m., (1449–1450) 2.H.15.Jh. Sul 22, STP o [LBel.] (1557) 1571 Rej Pst. Tt 4, L – STP, SPXVI, L (zan.), SWIL (preze.), SW (stp.). **Etym:** mhd. *schatzunge* subst. f., ‘Abgabe, Steuer, Lösegeld; Schätzung, Taxierung’, LEX, nur für Inh. 1, 2, 3, 4. **Der:** *oszacunek* subst. m., [hapax] 1561 1.Leop.Levit. 27, L, zuerst geb. L; *szacunkarz* subst. m., 1568 Rej Zw. 226, L, zuerst geb. TR, nur für Inh. 1, 2, 3; *szacunkowy* adj., 1581 Szczerb.Sax. 2, L, zuerst geb. CN, nur für Inh. 1, 2; *szacuneczek* subst. m., 1947 Putr.Rzecz. 504, DOR, zuerst geb. SW, nur für Inh. 6.